

نقش اجتماعی زن در زمینه سازی ظهور

راضیه نوروزی^۱

^۱دانش آموخته سطح ۲ مدرسه علمیه فاطمه الزهرا سلام الله علیها شهرستان نائین

چکیده

در طول تاریخ، زنان همواره نقش‌های کلیدی در تحولات اجتماعی و فرهنگی ایفا کرده‌اند و این به دلیل جایگاه والا و ارزشمندی است که اسلام برای زنان در جامعه قرار داده و توانمندیهایی که خداوند متعال در وجود آنان به ودیعه نهاده است. اسلام برای زن جایگاه و موقعیتی متناسب با ویژگیهای شخصیتی او در نظر گرفته است و وظایف و نقش‌هایی را برای او قرار داده که البته در راستای ارتقای موقعیت زن در رسیدن به جایگاه مطلوب می‌باشد. با توجه به اهمیت جایگاه زنان در جامعه بررسی این موضوع می‌تواند راهگشای بسیاری از مسائل و چالش‌های پیش رو باشد. یکی از نقش‌هایی که زنان می‌توانند در جامعه ایفا کنند نقش اجتماعی زنان در زمینه سازی ظهور امام مهدی می‌باشد که از موضوعات پراهمیت در مطالعات اسلامی و اجتماعی است. زنان می‌توانند با تاثیرگذاری در خانواده و مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی نقش مهمی در آماده‌سازی جامعه برای ظهور ایجاد کنند. این مقاله با بررسی این موضوع نشان می‌دهد که چگونه زنان با ترویج فرهنگ مهدوی و مشارکت در فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی و حمایت‌های اقتصادی خود می‌توانند به تحقق این هدف بزرگ کمک کنند. در مقاله پیش رو که با شیوه گردآوری کتابخانه‌ای و به روش توصیفی و با عنایت ویژه به منابع روایی مهدوی گردآوری شده در صدد برآمده تا با تحلیل ابعاد مختلف نقش‌های اجتماعی زنان به درک عمیق‌تری از مسئولیت‌ها و وظایف آنان در این زمینه دست یابد راهکارهایی برای تقویت این نقش‌ها ارائه دهد.

کلید واژه: زن، اجتماع، ظهور

مقدمه

تفاوت‌های تکوینی زن و مرد همچنین ویژگی‌های متفاوت آنها مسئولیت و وظایف ویژه و خاصی را برای هر یک ایجاد می‌کند که گاهی این نقش‌ها مکمل همدیگر در رسیدن به هدف نهایی خلقت می‌باشد. گاهی برای افراد این سؤال پیش می‌آید که حضور زنان در اجتماع چگونه می‌تواند در رشد و پیشرفت و سعادت جامعه موثر باشد؟ جایگاه ارزشمند و مقام والایی که اسلام برای زنان قائل شده و توانمندی‌ها و ویژگی‌هایی که خداوند در وجود او قرار داده است، نشان از این دارد که زنان نیز می‌توانند همانند مردان نقش موثری در پیشبرد اهداف والای جامعه داشته باشند. آنها می‌توانند با مشارکت اجتماعی و فعالیت‌های سازنده خود سهم بسزایی در ارتقای وضعیت جامعه در مسیر سعادت بشری ایفا نمایند بنابراین حضور و مشارکت زنان در جامعه به ویژه در دوران پیش از ظهور می‌تواند ضرورتی انکارناپذیر باشد.

بی شک جامعه در دوران آخرالزمان دچار تحولات عمده‌ای شده و با شاخص‌های جامعه مهدوی تفاوت‌های بسیاری خواهد داشت و زنان به عنوان نیمی از جمعیت جامعه نقش بسزایی در تربیت نسل آینده و ترویج ارزش‌های مهدوی و آماده سازی جامعه‌ای مهدی باور خواهند داشت. در طی سال‌های اخیر تلاش‌های بسیاری برای منحرف کردن این قشر از جامعه از مسیر اصلی خود و قرار دادن در مسیر انحرافی که منجر به از دست دادن ارزش‌های والای انسانی و رسیدن به شقاوت است صورت گرفته است. از این رو لازم است که با شناخت بهتر و دقیق‌تر از نقش زنان، راهکارهای موثرتری برای مشارکت آنان در فرایند زمینه سازی ظهور ارائه شود. مطالعات متعددی در زمینه نقش زنان در جامعه و تاثیرات فرهنگی و اجتماعی آنان انجام شده است، با این حال تحقیقات کمتری به طور خاص به نقش زنان ر زمینه سازی ظهور پرداخته‌اند و بیشترین پژوهش‌های به عمل آمده در این عرصه به حیطه خانواده و نقش مادری و همسری زنان مربوط می‌شود.

بنابراین این مقاله با تمرکز بر این جنبه خاص تلاش می‌کند تا با روش کتابخانه‌ای و با استفاده از کتب روایی، تربیتی و مهدوی به تحلیل ابعاد مختلف نقش اجتماعی زنان وظایف و مسئولیت‌های آنان در دوران پیش از ظهور بپردازد.

۱- مفهوم شناسی

۱,۱- ظهور در لغت:

فرهنگ فارسی عمید «ظهور» را، "ظاهر شدن و آشکار شدن و نمایان شدن"^۱ معنا کرده است.

لغت نامه العین «ظهور» را "آشکار شدن چیز پنهان"^۲ معنا کرده است.

۱,۲- ظهور در اصطلاح:

کلمه «ظهور» نوعاً به معنای ظهور شخص امام زمان (عج) مطرح می شود و مثلاً به همین معنی «عجل علی ظهورک» گفته می شود و البته این مسأله ای قطعی و غیر قابل انکار است؛ لکن احتمال قوی و جدی دیگری هم وجود دارد که ظهور به معنای ظهور امر باشد، نه ظهور شخص. البته ظهور کامل و تام امر، مستلزم ظهور شخص است. یعنی تا شخص ظاهر نشود، امر امت به صورت تمام و کمال ظاهر نمی شود، ولی در عین حال میان این دو تفاوت هایی وجود دارد.

اصل این تفکر و اندیشه از این جا سرچشمه می گیرد که ظهور حداقل می تواند دو معنا داشته باشد: یک بار به معنای طلوع و آشکار شدن و پیدایش بعد از استتار: بدین گونه که ظهور را نقطه مقابل خفا بگیریم که نظارت مطلب بیشتر به ظهور شخص می باشد، و البته این قابل انکار نیست، و بار دیگر ظهور را از ماده و ریشه «ظهر» معنا کنیم که عبارت از تقویت و پشتوانه یافتن چیزی باشد که ما از آن تعبیر به پیروزی و حاکمیت مقتدرانه می نماییم و در این برداشت و نظر، مطالب دیگری به ذهن می رسد و نتایج دیگری به دست می آید. در این بحث، توجه به مشتقات لفظی لغت ظهور، مفید مطالب ارزشمندی است که می توان از آن کمک گرفت.

اگر ظهور را صفت شخص بگیریم تمام آیات و روایات و ادعیه و زیارات و مناجات هایی که در آن ها واژه ظهور به کار رفته و استعمال شده است؛ تحقق نیافته و معنی پیدا نمی کند، مگر با ظهور شخص امام زمان (ع) زیرا ظهور به معنای پیدایش بعد از استتار و خفا استعمال شده

^۱ عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۹۰۰.

^۲ الفراهیدی، العین، ذیل واژه مورد نظر.

است. اما اگر ظهور را به معنای پیروزی و سلطه اسلام تعبیر نماییم؛ حتی ممکن است این پیروزی البته تا حدودی قبل از ظهور امام زمان (عج) نیز حاصل شود؛ لکن نه به گونه ای که مستغنی از ظهور آن حضرت باشیم.^۱

۱,۳- اجتماع در لغت

فرهنگ فارسی عمید «اجتماع» را اینگونه معنا کرده است: دور هم گرد آمدن، فراهم آمدن، بهم پیوستن، انجمن شدن.^۲

در لغت نامه دهخدا علاوه بر این معانی چنین آمده: نزدیکی جسمی به جسم دیگر یا چندین جسم به هم را اجتماع گویند.^۳

۱,۴- اجتماع در اصطلاح

از منظر جامعه‌شناسی، اجتماع به گروهی از افراد اطلاق می‌شود که دارای پیوندهای قوی و بادوامی‌اند و نیز گاهی اوقات مکان جغرافیایی مشترکی دارند. همچنین اعضای آن در فعالیت‌های اجتماعی مشارکت منظمی دارند. افراد این گروه هویت‌یابی قوی با گروه دارند.^۴

اجتماع در اصطلاح، «در گسترده‌ترین معنا، آن گونه که در مورد انسان‌ها به کار برده می‌شود، هر نوع رفتار یا نگرشی است که از طریق تجربه حال یا گذشته از رفتار سایر مردم (مستقیم یا نامستقیم) تأثیر پذیرفته باشد، یا اشاره به رفتاری است که به سوی مردم جهت‌گیری شده باشد.^۵

۱,۵- زن

^۱ تونه‌ای، فرهنگ الفبایی مهدویت، ص ۴۷۵.

^۲ عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۱۱۸.

^۳ دهخدا، لغت نامه دهخدا، ذیل واژه مورد نظر.

^۴ شارع پور، جامعه شناسی شهری، ص ۱۱.

^۵ جولیوس گولد، فرهنگ علوم اجتماعی، ص ۲۹.

سبب بیماری نمی‌توانند همراه جمع باشند تا راه بهانه‌گیری دیگران باز نشود. «فَإِذَا اسْتَنْدَبُوا لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذِنَ لِمَن شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ»^۱ «طبق این آیه، معذوران نیز که به اذن مقام رهبری صحنه را ترک می‌کنند، فضیلتی را از دست می‌دهند؛ از این رو ذات اقدس الهی به رسولش دستور می‌دهد که برای آنان استغفار کند؛ بنابراین اگر کسی موفق نشد در مسئله اجتماعی حضور یابد، از فیضی بی‌بهره مانده است که باید با استغفار رسول خدا ﷺ ترمیم شود.

این نموداری از وظیفه جمعی افراد جامعه است که قرآن آن را ترسیم می‌کند و در این بخش فرقی بین زن و مرد نیست. سخنان رهبران الهی، نه مخصوص مرد است و نه پذیرش آن ویژه اوست و نه در صدر اسلام چنین بود که مردها در امور سیاسی و اجتماعی پیشگام باشند؛ چنانکه در انقلاب اسلامی نیز حضور در صحنه سیاسی و اجتماعی وظیفه مشترک زن و مرد است.^۲

بنابراین بانوان به عنوان گروهی از جامعه که تأثیر بسیار زیادی بر دیگر افراد جامعه و اقشار گوناگون دارند باید حمایت و پشتیبانی خود را از رهبر جامعه که نائب امام زمان در عصر غیبت می‌باشند در صحنه‌های مختلف اجتماع نشان دهند و در این زمینه فعال و پویا عمل نمایند.

^۱ نور ۶۲.

^۲ جوادی آملی، زن در آئینه جلال و جمال، ص ۲۴۱.

نتیجه‌گیری

در جامعه اسلامی مسئولیت اداره جامعه و پیشرفت و رشد جامعه بر دوش همه افراد است و هر یک به نحوی بر حسب توانایی‌های خود مسئولیت و وظایفی را بر عهده دارند. اسلام برای اداره زندگی و مجموعه حیات اجتماعی، نقش ویژه‌ای برای زن در نظر گرفته، که متناسب با وضعیت جسمانی و ویژگی‌های روحی او مشخص شده است. از آنجا که رسیدن به جامعه آرمانی و دست یافتن به اهداف والای انسانی زمینه را برای ظهور منجی عالم فراهم می‌کند، بر همه افراد جامعه لازم و ضروری است که از هیچ گونه تلاشی برای دست یافتن به این هدف دریغ نکنند. زمینه سازی برای ظهور و آمادگی برای حکومت جهانی حضرت مهدی به جنسیت ویژه‌ای اختصاص ندارد و حضور فعالانه زنان در تمامی صحنه‌های اجتماع سبب تقویت بنیان‌های اجتماعی و فراهم شدن زمینه ظهور می‌گردد و این از مهم‌ترین وظایف زنان منتظر شمرده می‌شود.

با توجه به مطالعاتی که در این زمینه صورت گرفت زنان بایستی در میدان تلاش و جهاد و فعالیت‌های اجتماعی در زمینه‌های گوناگون و در طیف وسیع شرکت و حضور داشته و در سازندگی و پیشرفت جامعه موثر واقع شوند. بی‌شک جامعه در دوران قبل از ظهور دارای تحولات زیادی شده و با شاخص‌های جامعه مهدوی بسیار متفاوت خواهد بود. بنابراین لازم است زنان به عنوان نیمی از جمعیت جامعه در همه عرصه‌های اجتماعی فعالیت و حضور پررنگی داشته باشند تا بتوانند در مقابل این بحران‌ها و چالش‌ها به خوبی عمل نمایند. آنها باید به اوضاع اقتصادی فرهنگی و سیاسی جامعه آگاهی و بصیرت کافی را داشته و در همه این زمینه‌ها مشارکت داشته باشند. زنان می‌توانند با مجهز کردن خود به سلاح معرفت علم و دانش و آگاهی نسبت به مبانی فرهنگ مهدویت بهتر و اثرگذارتر به جامعه مهدوی خدمت کنند. همچنین ایجاد زمینه‌هایی برای آمادگی اقتصادی جامعه از مولفه‌های زمینه ساز برای ظهور است که زنان می‌توانند مشارکت ویژه و موثری در این زمینه داشته باشند و با مدیریت اقتصادی خود در خانه و اجتماع قدم مهمی در جهت رشد اقتصادی و تامین رفاه فردی و اجتماعی بردارند. در عرصه سیاست نیز لازم است با هوشیاری و بصیرت لازم و با حمایت از نائب امام زمان در زمینه سازی ظهور موثر واقع شوند .

برای موثرتر واقع شدن حضور زنان در اجتماع و گسترش فعالیت‌های اجتماعی آنها پیشنهاد می‌کنم، برنامه‌های گسترده‌تری در مراکز آموزشی ادارات و سازمان‌هایی که بانوان در آنجا فعالیت دارند در نظر گرفته شود و آگاهی‌های لازم در این زمینه داده شود و به آموزش ترویج فرهنگ مشارکت پرداخته شود تا مسئولیت‌ها و وظایفی که بر دوش این قشر از جامعه است شفاف و روشن گردد و انگیزه بیشتری برای حضور فعالانه زنان در عرصه اجتماعی ایجاد شود. در زمینه تحقیقات و مطالعات علمی به طلاب و محققان پیشنهاد می‌شود که عرصه‌های اجتماعی دیگری را که زنان می‌توانند در آن به فعالیت بپردازند و جامعه را به شرایط ظهور نزدیکتر کنند بررسی نموده و مورد مطالعه و تحقیق قرار دهند.

۱. منابع

• قرآن کریم

کتب فارسی

۱. امین زاده، محمدرضا، فرهنگ تعلیم و تربیت اسلامی، تهران، موسسه در راه حق، ۱۳۷۶ه ش.
۲. بهروز لک، غلامرضا، و دیگران، انتظار موعود، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عج، قم، ۱۳۸۸ ه ش، ش ۴.
۳. پورسیدآقای، سید مسعود، عاشورا و انتظار، قم، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عج، فصلنامه انتظار، ش ۳.
۴. تونه‌ای، مجتبی، فرهنگ الفبایی مهدویت، قم، مشهور، چاپ سی و پنجم، ۱۳۹۵ه ش.
۵. جوادی آملی، عبدالله، زن در آئینه جلال و جمال، قم، مرکز نشر اسراء، ۱۳۷۵ ه ش.
۶. حکیمی، محمد، جهانی سازی مهدوی و جهانی سازی غربی، قم، انتشارات دلیل ما، چاپ سوم، ۱۳۸۷ ه ش.
۷. خامنه‌ای، سید علی، نقش و رسالت زن (بیانات مقام معظم رهبری)، گردآوری: امیرحسین، بانکی پور فرد، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، چاپ دوم، ۱۳۹۳ ه ش.
۸. دفتر مجله امان، بایسته‌های زنان منتظر، قم بنیاد فرهنگی حضرت مهدی عج، چاپ دوم، ۱۳۹۶ ه ش.
۹. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، تهران، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، چاپ دوم از دوره جدید، ۱۳۷۷.
۱۰. سلیمیان، خدامراد، درسنامه مهدویت، قم، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، چاپ هفتم، ۱۳۸۹ ه ش.
۱۱. شارع پور محمود، جامعه شناسی شهری، تهران، سمت، چاپ دوم، ۱۳۸۹ ه ش.
۱۲. شفیعی سروستانی، ابراهیم، معرفت امام زمان و تکلیف منتظران، تهران، موسسه فرهنگی موعود عصر، چاپ دوم، ۱۳۸۸ ه ش.

۱۳. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران، موسسه انتشارات امیر کبیر، چاپ چهل و یکم، ۱۳۷۸ ه. ش.

۱۴. قرائتی، محسن، شرایط ظهور از دیدگاه قرآن کریم، قم، انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عج، چاپ اول، ۱۳۹۳ ه. ش.

۱۵. معین الاسلام، مریم؛ غلامی علی، زن منتظر و منتظر پروری، قم، موسسه علمی فرهنگی زنان منتظر، چاپ بیست و چهارم، ۱۳۸۹ ه. ش.

کتاب عربی

۱. الفراهیدی، الخلیل بن احمد، العین، قم، انتشارات اسوه چاپ دوم، ۱۳۸۳ ه. ش.

۲. پاینده، ابوالقاسم (مترجم)، نهج الفصاحه، تهران، دنیای دانش، ۱۳۸۲ ه. ش.

۳. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، دارالکتب الاسلامیه، چاپ چهارم، ۱۳۷۵ ه. ش.

۴. علامه مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ ه. ق.

کتاب انگلیسی

ویلیام کولب، جولیس گولد، (مترجم: باقر پرهام)، تهران، نشر مازیار، چاپ سوم، ۱۳۹۲ ه. ش.

مقاله

هاشمی، ریحانه، «نقش زن در زمینه سازی ظهور، انتظار موعود، ش ۲۲، قم، بنیاد فرهنگی مهدویت، ۱۳۸۶ ه. ش.

سایت

کتابخانه مدرسه فقاقت

نرم افزار

جامع الاحادیث